

**Patti L. Harrison
Thomas Oakland**

ABAS-3

Adaptive Behavior Assessment System,
Third Edition

Intervensjonsguide

Norsk versjon

 hogrefe

**Patti L. Harrison
Thomas Oakland**

ABAS-3

Adaptive Behavior Assessment System,
Third Edition

Intervensjonsguide

Norsk versjon

 hogrefe

Copyright © 2015 by Western Psychological Services. Published in translation by permission of the publisher, WPS.
Not to be reproduced in any form without written permission of WPS, 625 Alaska Avenue, Torrance, California 90503, U.S.A.
All rights reserved.

Copyright © 2015 Western Psychological Services. Oversettelsen er publisert med godkjenning fra rettighetsinnehaveren, WPS.
Får ikke spres på noen måte, uten skriftlig tillatelse fra rettighetsinnehaveren WPS, 625 Alaska Avenue, Torrance, California 90503, U.S.A.
All rights reserved.

Norsk versjon © Hogrefe Psykologiförlaget AB, 2021

Forlagsredigering: Lene Søvold

Grafisk form: Marit Karlsson

Omslagsfoto: © iStock.com/vadimguzhva

Trykk: Elanders, Stockholm, 2021.

Art.nr: 860-320

All kopiering forbudt!

Spredning av hele eller deler av innholdet i denne manualen, er forbudt uten tillatelse fra Hogrefe Psykologiförlaget AB.
Forbudet gjelder både tekst og tabeller, og gjelder enhver form for spredning gjennom trykking, kopiering eller lignende.

Innhold

Innledning	5
<hr/>	
Foreldreskjema 0–5 år	7
Kommunikasjon	8
Samfunnsdeltakelse	13
Funksjonelle førskoleferdigheter	17
Daglige hjemmeaktiviteter	21
Helse og Sikkerhet	25
Fritid	29
Egenomsorg	33
Egenledelse	38
Sosialt	42
Motorikk	46
<hr/>	
Foreldreskjema 5–21 år	51
Kommunikasjon	52
Samfunnsdeltakelse	57
Funksjonelle skoleferdigheter	61
Daglige hjemmeaktiviteter	65
Helse og sikkerhet	70
Fritid	74
Egenomsorg	78
Egenledelse	84
Sosialt	89
Arbeid	94

Førskoleskjema 2–5 år	99
Kommunikasjon	100
Funksjonelle førskoleferdigheter	105
Daglige aktiviteter	109
Helse og sikkerhet	113
Fritid	117
Egenomsorg	121
Egenledelse	126
Sosialt	130
Motorikk	135

Lærerskjema 5–21 år	140
Kommunikasjon	141
Samfunnsdeltakelse	146
Funksjonelle skoleferdigheter	149
Daglige aktiviteter	153
Helse og sikkerhet	157
Fritid	160
Egenomsorg	163
Egenledelse	167
Sosialt	172
Arbeid	177

Voksenskjema 16–89 år	182
Kommunikasjon	183
Samfunnsdeltakelse	188
Funksjonelle skoleferdigheter	193
Daglige hjemmeaktiviteter	197
Helse og sikkerhet	202
Fritid	206
Egenomsorg	210
Egenledelse	215
Sosialt	220
Arbeid	225

Eksempel

Innledning

ABAS-3 Intervensjonsguide inneholder anbefalte intervensjonsaktiviteter for testledd i Adaptive Behavior Assessment System, Third Edition (ABAS-3) for alle fem vurderingsmåter: foreldre (0-5 år), foreldre (5-21 år), førskolepersonell, lærer, og voksen. Utviklings- og alders-tilpassede aktiviteter på tvers av funksjonsområder hjelper klinikerer til å veilede individet i forbedring av spesifikke adaptive atferdsvansker identifisert ved hjelp av ABAS-3.

ABAS-3 Intervensjonsguide er organisert i henhold til de fem ABAS-3 skjemaene og inneholder en intervensjonsaktivitet for hvert testledd i hvert adaptive funksjonsområde. Intervensjonsaktivitetene er enkle, ukompliserte forslag og oppgaver designet for å hjelpe individer i å forbedre deres fungering hjemme, på skolen, på jobben, samt i samfunnet. Avhengig av implementeringskonteksten kan disse strategiene brukes med et individ, en liten gruppe, eller en hel klasse. Strategiene kan inneholde adaptive eller justerende aktiviteter samt det å gjøre endringer i omgivelsene, alt mens individets adaptive respons på intervensjonen og dens effektivitet blir monitorert og fulgt opp.

Hvordan ABAS-3 Intervensjonsguide skal brukes

1. Gjennomfør den første ABAS-3 vurderingen. Vurderingen kan gjennomføres av en forelder/omsorgsperson, lærer eller barnehagelærer, samboer, eller en annen voksen person som er kjent med individet i dets ulike omgivelser og rutiner (hjemme, på skolen, og på jobb).
2. Fyll ut Resultatsammenstilling og Profilark i det aktuelle ABAS-3 vurderingsskjemaet.
3. Identifiser de adaptive funksjonsområdene hvor forbedring og intervensjon vil være fordelaktig for individet.
4. Gå tilbake til vurderingene av de relevante adaptive funksjonsområdene på skjemaet og noter hvilke testledd som ble vurdert med 0 (har ikke evnen/kan ikke utføre atferden) eller 1 (aldri [eller nesten aldri]).
5. For de testledd som er viktigst for individets adaptive atferdsvansker, velg de tilsvarende intervensjoner ved å samtidig ta din kliniske vurdering i betraktning. Det er viktig å fastslå om ferdigheten tilsvarer individets kronologiske alder. Diskuter disse strategiene med viktige personer i individets liv (f.eks. foreldre, lærer, samboer) og bestem hvordan og når de utvalgte intervensjonsstrategier skal implementeres for individet.
6. Overvåk intervensjonsimplementeringen og fremgang med individet og hans eller hennes forelder eller omsorgsperson, samboer, eller lærer.

Intervensjoner relatert til adaptiv atferd krever en stegvis, problemløsningsorientert framgangsmåte som tar det vitenskapelige grunnlaget av atferd og læring i betraktning. I tillegg til de spesifikke intervensjonsanbefalingene inkludert i denne guiden, er det viktig å huske de følgende generelle retningslinjene for planlegging og overvåking av intervensjoner:

1. Identifiser ferdighetsnivåer som kreves i individets nåværende omgivelser og i omgivelsene som individet beveger seg til.
2. Identifiser nåværende områder hvor individet oppviser styrker og svakheter relativt til omgivelsenes krav.
3. Identifiser og prioriter intervensjonsmål basert på avvik mellom omgivelseskrav og adaptive funksjoner.
4. Implementer intervensjoner for å oppnå spesifikke mål.
5. Overvåk intervensjonsimplementering og -effektivitet, tilpass etter behov.

Se kapittel 3 i ABAS-3 manualen for en detaljert diskusjon av disse stegene.

Brukere av intervensjonsguiden

Primære brukere av ABAS-3 Intervensjonsguide er helsepersonell i kliniske, medisinske, og samfunnsomgivelser samt ved skoler og i hjemmet. Etter gjennomført vurdering og tolkning med ABAS-3, kan klinikerer kommunisere resultatene til foreldre, lærere, samboere, og andre som er involvert i individets omsorg og daglige rutiner. Basert på resultatene og individets alder, velger fagpersonen, basert på klinisk resonnering, passende intervensjonsaktiviteter som samsvarer med de viktigste ABAS-3 testleddene.

Disse strategiene og teknikkene kan implementeres direkte av foreldre, lærere, skolepersonell og annet personell så lenge de er instruert og veiledet av klinikerer som er ansvarlig for tolkningen av ABAS-3 resultatene. ABAS-3 intervensjonsstrategier er ikke ment til direkte bruk av foreldre, lærere, skolepersonell og personell fra andre disipliner som mangler relevant trening, kunnskap, og erfaring i grunnleggende prinsipper i psykologi og psykologiske vurderingsverktøy, tolkning og beslutnings-taking.

Eksempel

Foreldreskjema 0–5 år

Kommunikasjon	8
Samfunnsdeltakelse	13
Funksjonelle førskoleferdigheter	17
Daglige hjemmeaktiviteter	21
Helse og Sikkerhet	25
Fritid	29
Egenomsorg	33
Egenledelse	38
Sosialt	42
Motorikk	46

Eksempel

Foreldreskjema 0–5 år

Kommunikasjon

Ferdigheter til å kommunisere kreves i nesten alle funksjonsområder i livet, fra å formidle grunnleggende behov til å dele idéer. Kommunikasjon er en av de primære måtene personer påvirker hverandre, utveksler informasjon og idéer, og uttrykker sine behov og ønsker. Uten kommunikasjonsferdigheter kan barn bli frustrerte og isolerte og muligens utvikle maladaptiv atferd som å skrike og slå. Slike frustrasjoner er ikke begrenset til den manglende evnen til å snakke. Det vil si at det er mer som bidrar til kommunikasjon enn ferdigheten til å snakke og høre. Kommunikasjon krever flere andre ferdigheter som å se på individet som snakker og å forstå ansiktsuttrykk som rynket panne og mysing. Med disse og andre nødvendige ferdigheter, er barn i stand til å suksessfullt kommunisere med andre om sine grunnleggende behov og interesseområder. Derfor kommer de til å være i stand til å navigere en kompleks verden og ha en større sjanse for å leve et uavhengig liv.

Mens ferdighetene til å snakke og høre kun er en del av kommunikasjon, bør disse grunnleggende ferdighetene, ved siden av spesifikke aspekter ved omgivelsene, undersøkes for barn som har vansker på dette området. Mer spesifikt, bør det følgende undersøkes:

(1) høreevne, (2) synsevne, (3) diagnose av funksjonsnedsettelse, og (4) kulturelle forskjeller. En annen viktig sjekk inkluderer å fastslå om barnet har adekvat eksponering til språk hjemme og på skolen. I tillegg er det viktig å bekrefte at barnets synsevne er god nok til å legge merke til nonverbale elementer som ansiktsuttrykk. Videre må en diagnose av funksjonsnedsettelse bli tatt i betraktning når kommunikasjonsintervensjoner planlegges. For eksempel kreves det muligens et annet sett av realistiske mål for et barn som har autismspekterforstyrrelse enn for et barn som kun har avvik i ekspressivt språk og ingen andre vansker. Til slutt må kulturelle forskjeller tas i betraktning når det skal vurderes om et barn mangler evnen (dvs. ikke vet hvordan en spesifikk atferd eller ferdighet utføres) eller har nedsettelse i utføring (dvs. vet hvordan en atferd eller ferdighet utføres, men gjør det aldri eller bare iblant).

Intervensjonsaktiviteter relatert til kommunikasjon finnes på de følgende sidene sammen med de tilsvarende ABAS-3 testleddene i det adaptive området Kommunikasjon.

Eksempel

Kommunikasjon		
Nr	Testledd	Anbefalte intervensjoner
1	Ser mot ansiktet til personer som snakker til ham eller henne.	Snu ansiktet slik at barnet kan se deg. Når du snakker med barnet, få hans eller hennes oppmerksomhet ved å si navnet eller tapp ham eller henne på armen eller ryggen. Hvis du legger merke til at barnet ikke ser mot ansiktet ditt mens du snakker, stopp å snakke i et øyeblikk. Hvis han eller hun ikke ser på deg for å finne ut hva som skjedde, få hans eller hennes oppmerksomhet igjen ved å berøre hans eller hennes kinn eller ved å lage en lyd. Ros barnet for å se mot ditt ansikt ved å smile, si «bra», eller stryk hans eller hennes arm eller rygg. Hvis barnet er nonverbalt eller for ungt for verbal læring, få hans eller hennes oppmerksomhet ved å klappe i hendene eller ved å bruke et annet tegn, og gi positiv tilbakemelding for det å se mot ansiktet ditt mens du snakker ved å smile, nikke, og gi andre forsterkninger.
2	Ser opp eller smiler når noen sier navnet hans eller hennes.	Snu ansiktet slik at barnet kan se deg. Først, få barnets oppmerksomhet ved å si hans eller hennes navn. Hvis barnet ser opp eller smiler, ros barnet eller gi ham eller henne en klem. Hvis barnet ikke ser opp eller smiler, få hans eller hennes oppmerksomhet ved å si barnets navn igjen og smile. Om nødvendig, få barnets oppmerksomhet ved å forsiktig klappe i hendene eller ved å berøre hans eller hennes hånd, og gi positiv tilbakemelding for det å se opp eller å smile når navnet hans eller hennes blir nevnt ved å snakke, smile, nikke eller gi andre forsterkninger.
3	Ler når en forelder eller en annen ler.	Når du er sammen med barnet, smil og le ofte. Vær oppmerksom på hvilke objekter eller situasjoner som får barnet til å le, og le av disse sammen. Når du eller andre ler og barnet gjør det samme, berør, klem eller snakk til barnet som forsterkning.
4	Hever og senker stemmen for å uttrykke ulike følelser eller behov.	Lær barnet sammenhengen mellom ulike volum av stemmen og ulike følelser og behov. Demonstrer heving og senking av stemmen i ulike situasjoner. La barnet gjøre det samme. Bruk for eksempel en lavere stemme for tristhet og en høyere stemme for glede eller spenning. Lær responser som er akseptable for barnets omgivelser, som for eksempel i hjemmet, i barnehagen eller på skolen. Vær forsiktig med demonstrasjon av responser for sinne, bruk et passelig tonefall. Hvis barnet er nonverbalt eller for ungt for verbal læring, vis bilder som fremstiller ulike situasjoner og demonstrer heving og senking av stemmen i samsvar med hver av situasjonene.
5	Sier navnet til andre personer (f.eks. "mamma", "pappa", eller navn på venner).	Pek på eller vis barnet bilder av familiemedlemmer, venner, lærere, barnehagelærere eller andre kjente personer. Si navnet til personen og oppfordre barnet til å repetere navnet. Oppmuntre barnet til å bruke navnet til disse personene når han eller hun ser dem (for eksempel «Hei, pappa» eller «Der er Siri»).
6	Følger enkle beskjeder (f.eks. "nei" eller "kom hit").	Hvis det trengs, få barnets oppmerksomhet ved å si hans eller hennes navn eller ved å berøre ham eller henne forsiktig. Gi barnet en enkel alderstilpasset beskjed. For eksempel si «ikke rør på det», «kom hit», eller «hent brødet til meg». Hvis barnet ikke gjør hva du har spurt om, gjør det selv mens du kommenterer det du gjør. Ved neste mulighet kan du gå gjennom aktiviteten sammen med barnet (for eksempel ta barnet med til brødet, plasser det i hans eller hennes hender, og la ham eller henne gi det til deg) mens du kommenterer «nå henter du brødet». Reduser hjelpen mer og mer til barnet kan følge beskjedene selvstendig, mens du roser ham eller henne for det.
7	Bruker ett eller flere ord for å få noe han eller hun ønsker. Ordet trenger ikke sies riktig eller med god uttale.	Pek på eller vis barnet bilder av vanlige gjenstander. Pek på hvert objekt mens du sier navnet og be barnet om å gjenta etter deg. Oppmuntre barnet til å bruke navn på disse objektene hvis han eller hun vil ha dem (for eksempel «Vil du ha ballen? Si <i>ball</i> for meg»). Ros eller klem barnet når han eller hun sier ordet.

Egenomsorg		
Nr	Testledd	Anbefalte intervensjoner
1	Bruker gaffel til å spise fast føde.	Når barnet for første gang lærer å bruke en gaffel, gi ham eller henne mat som enkelt kan plasseres og holdes på gaffelen, mens den løftes til munnen. I tillegg, gi barnet mindre porsjoner med påfyll, etter behov, slik at mengden som kan søles blir redusert. Gjør det å spise favorisert fingermat avhengig av å først bruke en gaffel for å ta et visst antall biter. Hos yngre barn må det forventes noe søling i begynnelsen. Ta kontakt med en spesialist eller en pediater hvis et eldre barn har vansker med å bruke en gaffel.
2	Går på toalettet hjemme uten hjelp.	Bruk baklengskjedning for å lære barnet å gå på toalettet uten hjelp. Ved baklengskjedning hjelper du barnet å gjennomføre alle steg utenom det siste (for eksempel skylle ned). Derfor kan du begynne ved å hjelpe barnet med å for eksempel ta av buksene, sitte på toalettet, bruke toalettet, hente dopapir, tørke seg med dopapir, kaste papiret i toalettet, stå opp og ta på buksene. Legg til steg som barnet skal gjennomføre baklengs, ett etter ett. For eksempel når barnet har lært seg å skylle ned, skal han eller hun lære å ta på buksene igjen. Fortsett å legge til steg i baklengs rekkefølge til barnet gjennomfører alle steg selvstendig. Du kan være nødt til å gjennomføre en analyse av utførelsen av aktiviteten for å identifisere steg som barnet muligens har vansker med. For eksempel kan barnet ha vansker med å (1) finne korrekt rekkefølge av stegene, (2) huske stegene, (3) ta av klærne sine, (4) sitte sikkert på toalettet, (5) å gjøre fra seg, (6) ta en passende mengde med toalett papir, (7) tørke seg med papiret, (8) kaste papiret i toalettet, eller (9) skylle ned. Når du har identifisert et problematisk steg, øv med barnet på å mestre dette steget før du ber ham eller henne om å selvstendig bruke toalettet.
3	Vasker hendene med både såpe og vann.	Gjennomfør en analyse av utførelsen av aktiviteten for å identifisere ferdighetene barnet trenger å mestre for å vaske hendene med såpe. For eksempel kan barnet ha vansker med å (1) finne korrekt rekkefølge av stegene, (2) huske stegene, (3) vaske hendene lenge nok, (4) bruke riktig mengde med såpe, (5) slå vannet på eller av, eller (6) tørke hendene. Hjelp barnet å mestre problematisk(e) steg før du ber ham eller henne om å vaske hendene med vann og såpe uten hjelp. La en annen person vise stegene mens du beskriver hvert av dem. La så barnet være modellen mens du beskriver stegene. La barnet etterpå øve på stegene uten din instruksjon. Gi tilbakemelding til barnet og ros ham eller henne etter å ha fullført hvert steg. For eksempel si «Bra jobba med å slå på vannet før du tok på såpe på hendene.» Hjelp barnet ved å kompensere for vansker tilknyttet rekkefølge eller hukommelse ved å plassere bilder som fremstiller stegene nær vasken. Du kan også gjøre det til en lek å kutte bilder med stegene fra hverandre, blande dem og la barnet ordne dem igjen.
4	Kler på seg selv.	Bruk baklengskjedning for å lære barnet å kle på seg uten hjelp. Ved baklengskjedning hjelper du barnet å gjennomføre alle steg utenom det siste (for eksempel dra glidelåsen hele veien opp når barnet tar på en jakke). Derfor kan du begynne ved å hjelpe barnet med å for eksempel tre armen gjennom et erme, så den andre armen, dra jakken på plass, og så dra glidelåsen halveis opp. Så kan barnet ta siste steget og dra glidelåsen helt opp uten hjelp. Fortsett å legge til steg i baklengs rekkefølge til barnet kan gjennomføre alle steg som kreves for å kle på seg uten hjelp. Barnet kan lære seg stegene og øve på finmotoriske ferdigheter som trengs for dette ved å bruke dukker. I begynnelsen kan baklengskjedning brukes når dukker kles på.
5	Drikker uten å søle.	Når barnet lærer å drikke uten å søle, begynn med små mengder drikke for å minske sølingen. Gjør i tillegg en undersøkelse av oppgaven for å se hvilke deler barnet kan ha vansker med. For eksempel kan det hende at barnet har vansker med å (1) gripe koppen, (2) beholde grepet på koppen, (3) løfte koppen til munnen, (4) åpne munnen på riktig tidspunkt, eller (5) vri hodet i en vinkel som gjør det mulig å helle drikke inn i munnen. Hjelp barnet å mestre problematisk(e) steg før du ber ham eller henne om å drikke av en kopp uten hjelp. Vurder å ta kontakt med en spesialist hvis et eldre barn har store vansker med å drikke uten å søle.

Arbeid		
Nr	Testledd	Anbefalte intervensjoner
1	Oppfører seg på en trygg og sikker måte på jobb slik at ingen blir såret eller skadet.	Fremme trygg atferd på jobb ved å simulere sikkerhetsrelaterte scenarier som er relevant for individets arbeidsplass. Forklar for eksempel at et vått gulvareal er en fare for sikkerhet for individet samt hans/hennes kollegaer. Dette kan læres ved å simulere et vått gulvareal og observere hva individet gjør i en slik situasjon, for så å lære den riktige reaksjonen. For å forsikre at individet overfører det han eller hun har lært fra simulering til reelle situasjoner, understrek de viktige aspektene ved hver simulerte situasjon som individet må legge merke til for å kunne reagere på en passende måte i reelle situasjoner. Viktige aspekter som kan understrekes kan være et vått-gulv-skilt som står ved et vått område, skilt som advarer om farlige kjemikalier, eller en brannalarm. Bruk i tillegg åpne spørsmål for å finne ut hva individet ville ha gjort i en situasjon på jobb som utgjør en fare for ham eller henne eller for kollegaer.
2	Tar godt vare på arbeidsmateriell og utstyr.	Demonstrer den passende måten å ta vare på arbeidsmateriell og utstyr ved å la individet speile aktiviteten ved siden av deg. Hvis det å ta vare på ting involverer å vaske utstyr, skru det fra hverandre, eller skru på et lokk hardt, demonstrer den tilsvarende handlingen mens du bruker selvinstruksjon. For eksempel hvis arbeidet inkluderer bruk av potensielt giftige rengjøringsmidler, demonstrer hvordan man skrur på lokket hardt, mens du bruker selvinstruksjon: «Jeg må lukke dette virkelig godt og plassere det på den øverste hyllen i materiell-skapet slik at det er trygt utenfor rekkevidde til dyr, barn og uautorisert personell.» Selvinstruksjon medierer og tilfører mening til handlingene instruktøren utfører, slik at individet forstår hvorfor det er viktig å ta vare på utstyret som beskrevet.
3	Følger en daglig arbeidsplan uten behov for påminnelser fra en overordnet.	Se på arbeidsplanen sammen med individet og la ham eller henne forklare detaljene med egne ord. Korrigere feil etter behov. Skriv arbeidsplanen og understrek mulige overgangstider og forandringer gjennom dagen sammen. Gi individet en kopi av planen og få individets evne og villighet til å følge den bekreftet. Om nødvendig, sjekk med individet for å fastslå om planen blir fulgt.
4	Går villig tilbake til arbeidsoppgavene etter en pause eller lunsj.	Noen individer kan ha vansker med overganger slik som begynnelse, gjenopptak, eller avslutning av oppgaver. For å fremme lett overgang fra pause eller lunsj, bruk et system for nedtelling av tid. Bruk et forhåndsdefinert hint for nedtellingen. Slike hint kan være verbale («Du har 5 minutter igjen av pausen før du må jobbe videre»), eller en gest eller billedlig (som å holde opp et hint-kort med 5 minutter skrevet på). Hvis en kollega vanligvis veileder individet, utpek denne kollegaen til å hinte for å underlette overganger ved relevante tider.
5	Gjør seg flid med oppgavene på jobb.	For å fremme nøyaktig utførelse av oppgaver, bruk et eksempel på en oppgave som ble utført nøyaktig. Hvordan dette eksempel ser ut er avhengig av den spesifikke oppgaven. Dermed kan eksemplet være en demonstrasjon av den egentlige oppgaven individet skal gjennomføre. For eksempel hvis individet jobber i hotellbransjen, forsikre deg om at en av sengene er redd opp pent og samsvarer standarden som individet skal kopiere. I jobbsituasjoner hvor et eksempel på den reelle oppgaveutførelsen ikke er mulig å få til, bruk et bilde av oppgaven som er gjennomført nøyaktig som individet kan prøve å oppnå.
6	Følger instruksjoner fra en overordnet når han eller hun skal fullføre oppgaver.	Still spørsmål for å fastslå individets forståelse av overordnede instruksjoner. For eksempel spør «Etter å ha gjort dette selvstendig, hva ba den overordnede deg om å gjøre som neste steg?» Hvis individet svarer riktig, ros hans eller hennes framskritt muntlig og la ham eller henne fortsette. Hvis individet svarer feil, bruk demonstrasjon og ytterligere instruksjon for å forklare oppgaven eller aktiviteten, og bruk direkte spørsmål for å fastslå hans eller hennes forståelse. Observer når individet gjennomfører oppgaven og bruk rosende oppmuntringer etter behov. Bruk den minst-til-mest-påtrengende instruksjonen til arbeidet blir utført uten feil.